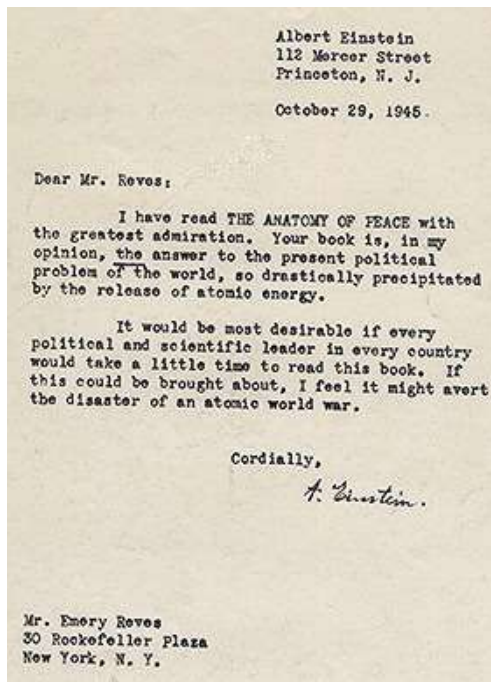

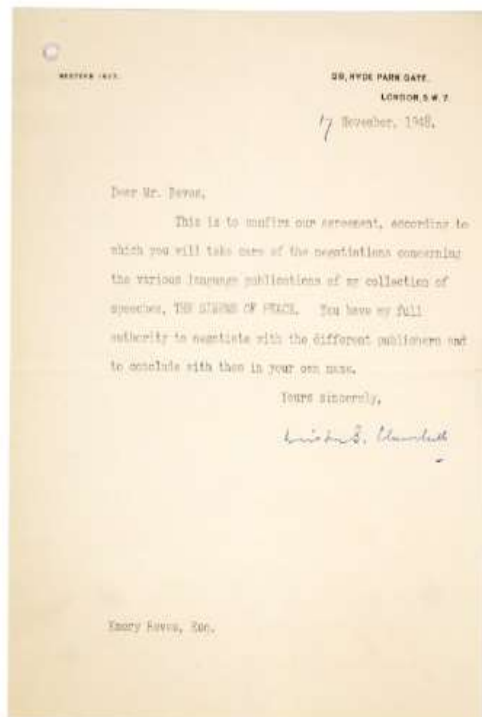
Emery Reves alias Révész Imre, a világpolgár

Kedves Mr. Reves!

A legnagyobb csodálattal olvastam A BÉKE ANATÓMIÁJA című művet. Véleményem szerint könyve a megoldás napjaink világpolitikai problémáira, melyeket olyan drasztikusan súlyosbít az atomenergia felszabadulása. Örömteli volna, ha minden ország politikai és tudományos vezetője szánna rá némi időt, hogy elolvassa ezt a könyvet. Hiszem, ha így lenne, azzal megelőznénk a nukleáris világháború jelentette katasztrófát.

Baráti üdvözlettel:
A. Einstein

Kedves Mr. Reves!

Jelen levélben szeretném visszaigazolni korábbi megállapodásunkat beszédeim A béke hajtóereje c. gyűjteményének különböző nyelvű kiadásairól. Teljes beleegyezésemet adom, hogy tárgyaljon a kiadókkal és megállapodásokat kössön velük.

Üdvözlettel:
Winston Churchill

Emery Reves neve napjainkban szinte ismeretlenül cseng. Az 1945-ben kiadott könyve, [A béke anatómiája](#) jelenleg nincsen nyomtatásban, pedig a klasszikus politikai értekezés az 1940-es években bestseller volt. Albert Einstein szerint „a politikai válasz az atombombára.”

A Reader's Digest 3 számában közölt róla összefoglalást. A [Pocket Books](#) kiadott egy egydolláros változatot, amit kifejezetten a széles tömegeknek szántak. [William Fulbright](#) és [Claude Pepper](#) szenátorok, [Mortimer Adler](#), [Albert Lasker](#), [Thomas Mann](#) és mások aláírtak egy állásfoglalást, ami 1945. október 10-én jelent meg a [New York Times](#)-ban és 50 másik vezető folyóiratban: „Korunk ezen aggasztó pillanatában megjelent egy könyv, amely tisztán és érthetően írja le, amit sokan gondolunk. Ez a könyv **A béke anatómiája** Emery Revestől. Arra bátorítunk minden amerikai férfit és nőt, hogy olvassa el ezt a könyvet, gondolkozzon el a következtetésein és beszélje át szomszédaival és barátaival nyilvánosan és privátban is.”

De ki is volt Emery Reves, akihez [Albert Einstein](#) és [Winston Churchill](#) is bizalmas baráti sorokat intézett és akiről ódákat zengett a korabeli amerikai sajtó?

Gyermek évek

Emery Reves Révész Imreként látta meg a napvilágot 1904. február 16-án [Újvidék](#) városától 40 kilométerre, attól északkeletre fekvő [Bácsföldvár](#)on, Révész Simon és Gizella egyetlen gyermekeként. Édesapja, aki Rosenbaumról magyarosította a nevét fa- és gabonakereskedő volt. Révész Imre fiatal korától tehetséges zongoristának bizonyult, de szülei hiába akartak koncertzongoristát nevelni belőle, ő nem akart zenével foglalkozni.

Révész Imre 1916 körül

Révész Imre édesanyjával, Gizellával

Révész Simon az első világháború kitörése után a jobb élet reményében a családját Újvidékről Budapestre költöztette, de a család a magyar fővárosban a háború alatt szinte teljesen tönkrement. Révész Imre a nyomasztó anyagi nehézségek és az egyre erősödő antiszemitizmus elől a család támogatásával Budapestről Berlinbe költözött, ahol 1922-ben megkezdte közgazdasági tanulmányait az egyetemen.

Egyetemi évek

A berlini egyetemen elvégzett két szemeszter után sikertelenül jelentkezett az Oxfordra. Viszont a Sorbonne-ra sikeres felvételt nyert, ahol jogot tanult. Egy párizsi félév után Zürichbe ment, mivel addigi tanulmányaira alapozva ott tudta megkezdeni a doktori tanulmányait. A doktorálás sürgős volt számára, mivel szülei a háborúban mindent elvesztettek, apja pedig az ő oktatására költötte maradék vagyonát. Zürichben Reves összebarátkozott [Neumann Jánossal](#) és [Fellner Vilmos](#)ssal, aki később a Berkeley, majd a Yale elismert oktatója, illetve Nixon elnök egyik tanácsadója lett. Az illusztris társaságot időnként kiegészítette Révész unokatestvére, [Solti György](#), aki szintén ekkor kezdte zenei pályafutását. A zürichi tanulmányokhoz és a megélhetéshez szükséges anyagiakat Révész részben magánzeneórák adásával fedezte, részben azzal, hogy interjúkat készített a Svájcba látogató hírességekkel, majd ezeket újságcikk formájában publikálta. Többek között politikusok ([Francesco Nitti](#), [Aristide Briand](#)), írók és költők ([Thomas Mann](#), [Arthur Schnitzler](#), [Rabindranath Tagore](#)) voltak az interjúalanyai, a beszélgetésekről készült cikkek pedig főként svájci és német újságokban jelentek meg.

*Révész Imre az 1920-as években a zürichi egyetemi évei alatt Neumann Jánossal és Fellner Vilmos*ssal

Minden kezdet nehéz...

Az 1926-ban közgazdászdoktorrá avatott Révész teljes energiával az újságírás és az azzal kapcsolatos üzleti tevékenység felé fordult, jó érzékkel használva ki, hogy a [Népszövetség](#) genfi székhelyén rendszeresen megfordultak a nagypolitika, a nemzetközi diplomácia, a korabeli gazdasági és szellemi élet meghatározó alakjai. Egy genfi látogatása alkalmával Révész meghívást kapott [Aristide Briand](#) francia külügyminiszter ebédvel egybekötött sajtófogadására, ahol a francia politikus arról panaszkodott, hogy a diplomaták hiába egyeznek meg a Népszövetségben fontos ügyekben, ha a különböző országok sajtója azokat nemzeti szempontok alapján át- és félreértelmezi. Briand szavainak hatására érlelődött meg Révészben az az ötlet, hogy nemzetközi sajtóügynökséget kell létrehozni, amelynek célja a nemzetközi eseményeket tárgyaló cikkek lefordítása, terjesztése és publikálása a legszélesebb körben: „Támadt egy ötletem, miszerint szükség van egy olyan szervezetre, amely a világ eseményeit tárgyaló újságcikkeket terjeszti és publikálja; angol és német szerzők írásait a francia sajtóban, francia és német cikkeket a brit sajtóban és így tovább” Az ötlet megvalósítása azonban komoly nehézségekbe ütközött. Noha a nemzetközi sajtóügynökség létrehozásának tervét több politikus is (Robert Cecil, a Népszövetség brit delegációjának képviselője, Henry de Jouvenal francia szenátor és üzletember, Louis Loucheur, a francia elektromos ipar milliárdosa) támogatta elviekben, az anyagi segítség elmaradt.

Családi nehézségek is adódtak: édesapja halála után Révész családja visszaköltözött Újvidékre, Révész Imre pedig munkát kapott egy drezdai gyárban, ahol négy évig sajtómunkatársként és a vezetők számára készült beszédek írójaként tevékenykedett. Ez a munka nem igényelt különösebb szellemi erőfeszítést, így Révész úgy érezte: fölöslegesen szerzett diplomát és doktori címet. Végül – megvalósítva régi álmát – 1930-ban kis sajtóügynökséget nyitott Berlinben Cooperation Press Service for International Understanding néven. Első ügyfelei régi támogatói voltak: Robert Cecil, Henry de Jouvenal és Louis Loucheur cikkeit hat-hét európai újságnál tudta elhelyezni, a publikálás jogdíjait az elsődíszokban saját haszon nélkül juttatta vissza a szerzőknek. Az üzleti tevékenység sikeres beindulását a terjesztési és a szerzői kör folyamatos bővülése jelezte. Révész észak-európai újságok mellett cseh, osztrák és lengyel lapokkal is szerződéseket kötött, szerzői gárdája pedig jórészt brit, francia és német szocialista, szociáldemokrata és liberális politikusokkal, gondolkodókkal bővült. Tény, hogy a Révész által terjesztett cikkek szerzői náci- és fasizmusellenességüket sohasem tagadták, ezzel együtt a kommunizmust is elvetették, hangsúlyozva a megbékítési politika, a Népszövetség keretein belüli együttműködés és a leszerelés szükségességét. Ennek a nyílt kiállásnak meg is lett a tragikus eredménye. Két hónappal a náci hatalomátvétel után Révészt berendelték a német külügyminisztérium sajtóosztályára, ahol közölték vele, hogy részletes információkkal rendelkeznek cégének nemzetiszocializmus-ellenességéről. A külügyminisztérium sajtóosztályának tanácsosa – miután megmutatta Révésznek a róla összegyűjtött információkat tartalmazó aktát – azzal vádolta meg, hogy kizárólag német demokrata és szocialista szerzők cikkeit terjeszti, a német nemzeti álláspontot képviselőírásokat sohasem. Az események ezek után felgyorsultak. Révész irodáját 1933. április 1-jén náci rohamosztárosok szállták meg és dúlták fel. A Révész és cége elleni támadás a nemzetiszocialisták előre megtervezett akciójába illeszkedett, és menekülnie kellett 1933. április 1-jén, az éjjeli expresszsel kalandos körülmények között és jókora szerencséivel Párizsba. A nácik előli folytonos menekülése tanulságaként 1940-ben Révész amerikai beutazó vízumot szerzett édesanyjának, az olasz kormány azonban megtagadta a lisszaboni kikötőbe készülő Révész Gizella Olaszországot is érintőátutazó vízumát. Révész édesanyja és számos rokona az 1942 januárjában lezajlott újvidéki mészárlás áldozatául esett, a maradék rokonság jó része pedig a későbbiekben az auschwitzi koncentrációs táborban pusztult el.

Emery Reves Winston Churchill barátja és a modern sajtómarketing kiemelkedő alakja lesz

A francia fővárosban Révész újraindította a Cooperationt. Ez anyagi szempontból nem volt egyszerű, de az addigra kialakított kapcsolati háló miatt zökkenőmentes volt az újakezdés: a francia szerzők készségesen álltak Révész rendelkezésére. 1936 márciusában, elsőangliai útja során Révész felfigyelt Churchillnek anemzetközi élet eseményeit tárgyaló cikksorozatára, amelyet akkor az [Evening Standard](#) publikált. Az írások irodalmi és szakmai színvonala, valamint a Churchill által képviselt politikai nézetek alapján Révész úgy döntött, hogy a brit politikus írásaira a Cooperationnek szüksége van. Az 1937. február 25-ei Churchill–Révész-találkozót március 1-jén újabb követte, de a hivatalos szerződés kötésre csak 1937 nyarán került sor. A Cooperation és Churchill között létrejött megegyezés szerint Révész cége hat hónapon keresztül kizárólagos jogokat kapott a Churchill-cikkek terjesztésére bárhol az európai kontinensen és a világon (kivéve az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok területét). A szerződés szerint néhány napilap esetében ([Paris-Soir](#), [De Telegraaf](#), [Berlingske Tidende](#), [Dagens Nyheter](#)) Churchillt cikkenként 60 százalékos részesedés illette. A Cooperation azonban fenntartotta a jogot, hogy a további lapszerződések esetén a haszon megoszlása 50–50 százalékos legyen. Churchill teljes bizalmának elnyerése Révésznek így is több mint egy évbe került. 1938. augusztus 5-én [Erland Echlin](#), a Toronto Star londoni képviselője táviratban kért megerősítést, hogy a Cooperation bírja-e Churchill felhatalmazását és eljárhat-e a nevében. A brit politikus rövid válaszában közölte, hogy Révész cége iránt teljes bizalommal van. A Cooperation többnyire az Angliában megjelent Churchill-cikkeket egy-két napon belül és gyakran új címmel jelentette meg a céggel szerződött külföldi sajtóorgánokban. Így az 1937. augusztus 20-án az Evening Standardban megjelent A „Plain Word to the Nazis” című írás „Anglo-German Relations” címmel 16 lapban jelent meg (Paris-Soir [Párizs], Berlingske Tidende [Koppenhága], Dagens Nyheter [Stockholm], Le Soir [Brüsszel], [Nieuwe Rotterdamsche Courant](#) [Rotterdam], [Tidens Tegn](#) [Oslo], [Dagsposten](#) [Trondheim], [Helsingin Sanomat](#) [Helsinki], [Paevaleht](#) [Tallin], [Lietuvos Zinios](#) [Kaunas], [Lidove Noviny](#) [Prága], [Neue Zürcher Zeitung](#) [Zürich], [Journal des Nations](#) [Genf], [Kurjer Warszawski](#) [Varsó], [La Nacion](#) [Buenos Aires]). Ezerkilencszáz-harmincnyolc nyarán a Cooperation már az Egyesült Államokban, Dél-Amerikában és a brit domíniumokon is terjesztette Churchill írásait, ami egyre komolyabb haszonnal járt, és jórészt Révész üzleti érzékének és szervezőképességének volt köszönhető. Révész a Roger Berthoud-nak adott interjújában az alábbi példával illusztrálta a Cooperation tevékenységét:

„A következőképpen működünk. Mondjuk Hitler tartott egy beszédet. Én felhívtam Churchillt, hogy reagáljon rá. Este 8-ra a titkára már telefonon lediktálta a választ párizsi irodánknak. Ezt azonnal három nyelvre lefordítottuk, és éjfélre már eljuttattuk a különbözőlapok szerkesztősegeihez. Így másnap, amikor az emberek elolvasták Hitler beszédét, már ugyanakkor Churchill válaszát is megismerhették”

Az üzleti partnerek közötti információáramlás és információcsere fordított irányban is működött. Churchill elsőként Révészről szerzett tudomást az 1938. november 17-én a németországi és ausztriai zsidóság ellen rendezett pogromról, az úgynevezett [Kristályéjszakáról](#). 1938 szeptemberében, a müncheni egyezmény idején különösen intenzívvé vált levélváltásuk, és mindenben azonos álláspontot képviseltek: eszerint a náci Németországnak nem lehet engedni, akár katonai erővel is meg kell fékezni a Csehszlovákia elleni német agressziót. Emellett mindketten hangsúlyozták, hogy az Egyesült Államokat be kell vonni az európai stabilitás biztosításába. A müncheni szerződés aláírásának idején Révész arra bízta Churchillt, hogy tegyen egy franciaországi körutat, ezzel mintegy bizonyítva a francia politikusoknak, hogy Angliában létezik megbékítés-ellenes álláspont is. Ekkor már Churchill is érzékelte és nagyra értékelte a sajtó erejét. Csehország német megszállása után a Cooperation már alig tudott náciellenes cikkeket eljuttatni az európai sajtóhoz, ezért Révész egy hosszabb memorandumot küldött Reginald Leeperhez, a brit külügyminisztérium sajtóosztályának vezetőjéhez. Az írás valójában a Cooperation helyzetét elemezte, kitérve a korabeli nemzetközi sajtó általános helyzetére. Révész két országcsoporthat írt le: a teljesen német befolyás alatt lévő kormányokat és sajtót (balti államok, Lengyelország, Románia, Magyarország, Jugoszlávia, Bulgária és Görögország), valamint az erősödő német befolyás miatt csak részleges szólás- és sajtószabadsággal rendelkező államokat (Svédország, Dánia, Hollandia, Svájc és néhány dél-amerikai állam).

1939 májusa előtt nehézségek mutatkoztak a Cooperation magyarországi tevékenységében is. 1937 júliusa és 1938 júliusa között a Pesti Hírlap, a Pester Lloyd és az Újság még tizenöt, a Cooperation által terjesztett Churchill-cikket közölt. A Cooperation által az első, Magyarországon terjesztett és megjelentetett és a brit szocialistákról szóló Churchill-cikk a [Pesti Hírlap](#) 1937. július 9-ei számában látott napvilágot. Magyarországon Churchillnek további cikkei is megjelentek. De ezek az írások többnyire a nemzetközi élet eseményeit tárgyalták, és kimaradtak belőlük a németellenes kirohanások. Churchill 1937. karácsonyi cikkét, amely az Evening Standardban jelent meg „Panorama of 1937” címmel; ezt a Cooperationnel kapcsolatban álló három budapesti napilap azonban már nem merete átvenni; indoklásuk szerint a cikk tartalma túlságosan náciellenes volt. Az 1938-as utolsó magyarországi megjelenés után pedig az erőteljes német orientáció, valamint a

technikai nehézségek (az Angliában megjelent cikkek sokszor többnapos késéssel érkeztek Budapestre) miatt a Cooperation Press Service kivonult a magyar sajtópiacról. A náci propagandagépezet is időnként tönkretette a Cooperation üzletét azzal, hogy az Angliában megjelent Churchill-cikkek rövid német nyelvű és manipulált kivonatát azonnal és olcsóbban eljuttatta a különféle sajtóorgánumokhoz, amelyek ezek után már nem tartottak igényt az eredeti cikk megjelentetésére. Ez történt a [Pester Lloyd](#) esetében is 1937. szeptember végén. Az ekkor Genfben tartózkodó Révész keserűhangú levélben panaszkodott Churchillnek a tisztességtelen német eljárás miatt, ugyanakkor jó lehetőségnek tartotta a mérsékelt nyugatbarát [Hungarian Quarterly](#) ajánlatát egy általános nemzetközi politikai áttekintést nyújtó, közép-európai témájú Churchill-írás megjelentetésére. 1937 nyarától 1939 szeptemberéig Révész a Cooperation Press Service élén kéthetente átlagosan harminc sajtóorgánumban jelentette meg Churchill írásait, világszerte ismertté téve ezzel a brit politikust és eszméit. Az egyén szabadságát, valamint a demokratikus intézményrendszer védelmét oly fontosnak tartó Churchill nézeteivel Révész teljes mértékben azonosulni tudott. A háború előtti Anglia „másik hangjának” véleményét Révész nem csupán helyeselte, hanem professzionális sajtótevékenységgel és sajtópropagandával széles körben terjesztette is. Így Churchill világviszonylatban is ismert személyiséggé vált. Reves sajtóvállalatai, a Cooperation Press Service, majd a Cooperation Publishing Company a későbbiekben nagy szerepet játszottak a brit és az amerikai háborús erőfeszítések nemzetközi megismertetésében. Mindez ugyanakkor jelentős hasznot hozó vállalkozásnak is bizonyult, amely a komoly írói, történetírói, publicisztikai és szónoki képességeket felmutató Churchill háborús memoárjának kiadásaiban tetőzött, egyaránt gazdaggá téve a szerzőt és irodalmi ügynökét. Reves tehetséges üzletember és önállóan gondolkodó, szuverén egyéniség volt. 1939-ben Reves brit állampolgárságért folyamodott, 1940 februárjában meg is kapta a brit állampolgárságot, és ettől kezdve neve Emery Reves-re változott.

A hányatott sorsú üzletember-újságíró a személyes szabadságra és a demokratikus értékrendre épülő eszméihez mindvégig ragaszkodott. A sikeresen működő üzleti vállalkozás, a közös elvi alapok és politikai értékrend nyomán kialakult kölcsönös bizalom Reves és Churchill között szoros személyes barátsággá érett, amelyet az együttműködés nehézségei sem feszítettek szét. Emery Reves nélkül Churchill a második világháború előtt nehezen válhatott volna nemzetközi híró, nácizmusellenes eszméket hirdető politikussá. 1945 után is Emery Reves-re volt szüksége ahhoz, hogy háborús memoárja igazi világsiker arathasson. Cserébe Reves – mintegy viszonzásképpen – előbb üzleti partnerként, majd barátként is több mint két évtizeden át aktív részese lehetett a brit államférfi történelemformáló tevékenységének.

La Pausa

A La Pausa ötletét [Coco Chanel](#), a világhírű francia divattervező álmodta meg az 1930-as években és Robert Streitz-et bízta meg a kivitelezéssel, aki a világháború alatt a francia ellenállás tagja volt. Streitz a La Pausa pincéjében megbújva továbbította titkos üzeneteket a francia ellenállás számára. Zsidó menekültek is használhatták a villát, a La Pausa kertjén keresztül vezetett az útjuk az olasz határhoz. Franciaország német megszállása alatt Coco Chanel számos látogatást tett a La Pausában szerelmével, [Hans Gunther von Dinklage](#) német katonatiszttel.

Emery és Wendy Reves

Chanel 1953-ban adta el a La Pausát Emery Revesnek. Reves Churchill könyve külföldi kiadásának bevételeiből vette meg a villát. Churchill rendszeres vendég lett a villában, alkalmanként akár hetekig is ott tartózkodott. Churchill megnyugtatónak tartotta a villa légkörét, személyi titkára szerint 20 évvel fiatalabbnak tűnt, amikor ott tartózkodott. A gyakori vendégek között megtalálható volt [Noel Coward](#), [Somerset Maugham](#) és [Edward Molyneux](#) is. [Clementine](#), Churchill felesége azonban bezártnak érezte magát a La Pausában, ezért csak négyszer kísérte el oda Churchillt, aki 1956 és 1958 között az év harmadát töltötte a villában.

A villában egy egész emelet állt Churchill rendelkezésére, külön irodával személyi titkárának. (A képen Winston Churchill Emery és Wendy Reves társaságában)

Műkincs-gyűjtemény, a Dallas Museum of Art

Emery és későbbi felesége, [Wendy Reves](#) jelentős impresszionista és poszt-impresszionista gyűjteményt alakított ki a La Pausaban. A körülbelül 70 darabos gyűjteményben szerepelt például [Paul Cézanne](#), [Claude Monet](#), [Paul Gauguin](#), [Pierre-Auguste Renoir](#), [van Gogh](#) és [Edgar Degas](#) is. A festményeken felül a La Pausaban volt még egy 300 darabos kínai porcelán gyűjtemény, több mint 150 ezüst tárgy, illetve arab és spanyol szőnyegek.

Emery Reves 1981-ben halt meg, özvegye 1988-ban jelentős adománnyal támogatta a William & Mary egyetemet, megalapozva a [Wendy és Emery Reves Nemzetközi Tanulmányok Központot](#). A [Reves Központ](#) részben [A béke anatómiája](#) gondolataiból merít inspirációt. Célja a tanulás, az oktatás és a kutatás nemzetköziségének népszerűsítése külföldi oktatás szervezésével, illetve külföldi cserediákok és kutatók fogadásával. A Reves Központ segítségével évente mintegy 650 külföldi hallgatót és oktatót fogad a William & Mary.

Emery Reves 1981-es halálát követően a [Dallasi Szépművészeti Múzeum](#) megkereste Wendy Revest, mivel tudták, hogy fontolgatja a gyűjtemény átadását egy múzeumnak. 1985-ben egy adományért cserébe Wendy Reves arra kérte a múzeumot, hogy másolják le a La Pausa hat szobáját és úgy állítsák ki a gyűjteményt, ahogy azt ő elrendezte. Az 1400 darabos gyűjtemény jelenleg Wendy és Emery Reves Gyűjtemény néven tekinthető meg a múzeumban. A villa udvarát, ebédlőjét, könyvtárát, hálószobáját és nappaliját is lemásolták az [Edward Larrabee Barnes](#) építész által direkt e célból tervezett részen.

Napjainkban

Wendy Reves haláláig, 2007-ig lakott a villában. Halála után a villa évekig üresen állt, 2013-ban megállapították, hogy az épület felújításra szorul. A villát 2013. májusában 40 millió euróért kezdték árulni. A Hugues Moret francia nagykövét szerint a La Palusa „része Franciaország hagyatékának” és „ki kell találni, hogyan tartsuk a családban.”

Összeállította: Böhm Karolina